

94. OPMERKINGEN OVER HET
ONTWERP-AUTEURSWET. *)

I. *Het object van het*

auteursrecht „Geschriften“.

De wet van 26 Juni 1911, Stbl. 197, heeft eindelijk de mogelijkheid geopend, dat Nederland toetreedt tot de Berner conventie betreffende het auteursrecht, een mogelijkheid die de regeering het zich tot plicht rekent in werkelijkheid om te zetten. De datum van toetreding is echter nog niet bepaald; bij de behandeling van bovengenoemd wetje deed de Minister Van Swinderen de toezegging dat zij uiterlijk zes maanden na de indiening van een Ontwerp-Auteursrecht zou geschieden. Een nieuwe nationale regeling naast de nieuwe internationale werd aangekondigd. Terecht. Men begreep, dat toetreding zonder algeheele verfrissing van ons verouderd auteursrecht een halve maatregel zou zijn, dat de bescherming der auteurs dan gebrekkig en onzeker zou blijven. Het was niet uitsluitend onze afwerende houding tegenover de Berner Conventie, die Kohier¹⁾ de opmerking ontlokte, dat Holland getoond had op het gebied van het auteursrecht niet op de hoogte van zijn taak te staan.

Het feit der indiening van het ontwerp moet dus worden toegejuicht, maar niet alleen dat feit, ook het ontwerp zelf. Eenmaal tot wet geworden zal het inderdaad een vernieuwing van ons auteursrecht brengen, een vernieuwing, die voor velen eerst een auteursrecht doet geboren worden. Niet alleen schrijvers en musici, ook schilders, architecten, beeldhouwers en mannen van de kunstnijverheid, zelfs fotografen zullen een uitsluitend recht op openbaarmaking en vermenigvuldiging hunner scheppingen verkrijgen, noodelooze formaliteiten worden afgeschaft, de duur van het recht verlengd²⁾, de omvang beter geregeld en de handhaving voldoende verzorgd. Van de zijde der belanghebbenden, die in adressen aan de Tweede Kamer hun wenschen uitten, is dit erkend. Te wen-

*) Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie no. 2209 c.v. (27 April 1912 e.v.).

¹⁾ Uiteenrecht an Schriftwerck, blz. 105.

²⁾ Misschien wel wat *le* veel verlengd, 50 jaar na het overlijden van den auteur schijnt mij heel lang. Men denke eens aan het nut dat een instelling als de Wereldbibliotheek met zijn verspreiding van litteratuur ook van de 19e eeuw verricht. Was het ontwerp wet geweest, dan had deze — om alleen van Nederlanders te spreken — van Potgieter, Bosboom Toussaint, Multatuli, Beets en van meer nog af moeten blijven. Behooren dezen niet reeds tot de geschiedenis, is opoffering van het algemeen belang aan *hunne* rechten of die hunner erven te billijken? — Intusschen 50 jaar is de tractaatstermijn en al is afwijking toegelaten, ik begrijp dat men zich er aan gehouden heeft.

schen bleef er — natuurlijk, kritiek is altijd te oefenen. Ook ik wil daaraan meedoen. Mijn doel is echter niet een kritisch overzicht van het geheele ontwerp te geven, maar om eenige losse opmerkingen te maken over een paar punten, die mij bij bestudeering van het ontwerp troffen.

Mijn eerste opmerking raakt een punt, dat velen van minder belang zullen achten. Het ontwerp strekt het auteursrecht uit tot *alle* geschriften, van welken aard ook, onverschillig of zij eigenlijk wel werken van letterkunde, wetenschap of kunst genoemd kunnen worden. Het doet dit op eenigszins zonderlinge wijze. Art. 2 van de conventie — zooals zij na de laatste wijzigingen, in de te Berlijn gehouden conferentie van 1908 aangebracht, luidt — verklaart dat onder werken van letterkunde, wetenschap of kunst te begrijpen zijn elk product op dit gebied, hoe ook voortgebracht, en geeft dan een reeks voorbeelden: boeken, dramatische werken, schilderijen enz. Het ontwerp zet in zijn art. 9 dezen zin om. Onder werken van letterkunde enz. — heet het — verstaat de wet: 1°. boeken, brochures, nieuwsbladen, tijdschriften en alle andere geschriften, 2°. enz. tot 10°. toe, waarna dan als slot volgt: en in het algemeen ieder voortbrengsel op het gebied van letterkunde, wetenschap of kunst, welke ook de wijze van voortbrenging zij. Boeken enz. zijn dus niet meer voorbeelden van werken van letterkunde maar worden er naast gesteld, de bedoeling is om alle geschriften, ook al zijn ze niet producten van kunst of wetenschap als objecten van auteursrecht te beschouwen, door wetsduiding zal voortaan iets een letterkundig werk zijn v/at het anders niet geweest zou zijn, In de Memorie van Toelichting is deze bedoeling uitdrukkelijk uitgesproken, in hoeverre zij in de wet zelf op een voor latere uitleggers bindende wijze is neergelegd is een vraag die we hier niet te onderzoeken hebben. Ik hoop dat zulk onderzoek nooit noodzakelijk zal zijn, omdat het mij voorkomt dat de bepaling niet ongewijzigd wet mag worden.

Ik zeide reeds dat velen dit punt als van weinig belang zullen beschouwen. Herman Robbers, de litterator, aan wien onze toetreding tot de Berner Conventie en dus ook indirect deze wet mede te danken is, heeft er in een artikel in de *Amsterdammer* wat mede gespot dat schrijvers van predikbeurtenlijstjes en feestwijzers met eigenlijke auteurs op één lijn gesteld zullen worden maar er bijgevoegd, dat de laatsten van die wat zonderlinge gelijkstelling weinig hinder zullen ondervinden. Ik neem dat gaarne aan. Toch vind ik de zaak belangrijk genoeg om er nog eens op terug te komen. Immers ik geloof dat de voorgestelde bepaling 1°. moeilijkheden van internationaal privaatrechtelijken aard kan in het leven roepen, 2°. in strijd is met het systeem elders in het ontwerp met name in art. 14 gevolgd, wat tot niet te rechtvaardigen consequenties kan leiden, en 3°. — en dit is het voornaamste — het juiste inzicht in de beteekenis van het auteursrecht, zooals het zich tot heden

heeft ontwikkeld, belemmert en daardoor allerlei verkeerd begrip en verwarring kan veroorzaken.

Voor ik deze drie punten achtereenvolgens toelicht, dient echter te worden gevraagd, wat de grond is waarom het wetsontwerp hier van het tractaat afwijkt. Dat is gauw gezegd. Het is niet anders dan dat het thans zoo is. „Nu erkent de wet van 1881 — zegt de Memorie van Toelichting — naar de heerschende opvatting auteursrecht op zulke geschriften (predikbeurtenlijsten, feestwijzers, schouwburgprogramma's enz.) en het zou niet aangaan bij de groote omwerking en uitbreiding van ons auteursrecht op dit punt een beperking aan te brengen, vooral niet waar het auteursrecht op voortbrengselen van de hier bedoelde soort in de practijk geenszins van beteekenis ontbloot is gebleken."

Dat laatste kan alleen doelen op de omstandigheid, dat auteursrecht op zulke geschriften een paar maal door onze jurisprudentie is gehandhaafd, maar doet dat er iets toe? is het niet veeleer de vraag of die handhaving terecht geschiedde, of zij gewenscht is? Blijft dus enkel het argument dat men niet mag beperken als men aan de andere zijde uitbreidt. Ik kan niet inzien, waarom niet. Als nu die beperking gevolg is van dezelfde omstandigheid die tot de uitbreiding aanleiding gaf? Het uitsluitend recht van den maker van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst op zijn schepping moet worden erkend — aldus de gedachte die aan art. 1 en het geheele ontwerp ten grondslag ligt — hoe kan van een dergelijk recht sprake zijn bij een geschrift, dat, niet naar zijn waarde maar krachtens zijn aard, met wetenschap of kunst niet te maken heeft, dat niet is product van eenigen zelfstandigen geestelijken arbeid, maar enkel mededeeling van feiten?

Als er één ding is, dat hem treft die de geschiedenis van het auteursrecht beschouwt, dan is het, dat overal de ontwikkeling dezelfde is: van een bijzonder privilege van den drukker tot een recht van den auteur op zijn schepping. Ik kan hier de geschiedenis niet ophalen, maar men raadplege welk historisch overzicht men wil, voor ons land b.v. dat van de Beaufort in zijn bekende dissertatie *), overal vindt men hetzelfde: eerst een bescherming van den drukker tegen nadruk, hem speciaal verleend, daarom mogelijk voor elk werk dat hij drukt, al is het van een schrijver uit de oudheid, wordt het langzamerhand een recht dat enkel hem toekomt die door geestelijken arbeid iets nieuws heeft voortgebracht. Van drukker tot auteur is de weg, die het recht gegaan is. Dan moet ook niet meer enkel den schrijver, ook den musicus, den schilder, enz., *lederen* „auteur", gelijk recht toekomen. Het is de doorvoering van deze uitbreiding die dit ontwerp belangrijk maakt. Een „auteur" nu van predikbeurtenlijsten of feestwijzers bestaat niet — niet zoozeer omdat dergelijke geschriften geen letterkundige

*) Blz. 39 vlg.

waarde hebben, zooals de Minister zich uitdrukt — menige roman heeft dat ook niet — maar omdat zij naar hun aard niet anders zijn dan mededeeling van feiten, omdat noch in vorm nóch in inhoud eenige geestelijke arbeid van den schrijver steekt, omdat het niet een schepping van hem genoemd kan worden. De beperking aan de eene zijde past dus geheel bij de uitbreiding aan de andere. Dat onze jurisprudentie onder de wet van 1881 dergelijke stukken als geschriften waarop auteursrecht bestaat, beschouwt is niet anders dan een overblijfsel van de verouderde opvatting van dat recht als een drukkersprivilege. Nu de nieuwe wet daarmee geheel en al breekt, behoorde ook dat overblijfsel niet bestendig te worden. Ik vind dit eigenlijk al afdoende om de bepaling niet onveranderd te laten, het practisch belang der zaak is daarmee echter nog niet aangetoond. Vóór ik dat doe, wil ik er nog even op wijzen, dat elders waar de ontwikkeling denzelfden gang is gegaan juist ten aanzien van dit punt algemeen deze consequentie van het nieuwe inzicht in het auteursrecht — recht van den arbeider met den geest, niet van den drukker — wordt erkend. In de eerste plaats is de tractaatbepaling zelf het bewijs dezer bewering, maar sterker nog is, dat overal waar de wetgeving door het gebruik van het woord geschriften of iets dergelijks den rechter bij bepaling der grenzen van het auteursrecht eenige vrijheid liet, deze in de laatste tijden er toe kwam de feitelijke mededeeling buiten te sluiten. Bij Kohier¹⁾ en de Beaufort²⁾ vindt men een rijke lijst van voorbeelden. Zij betreffen prijslijsten, vreemdelingenlijsten, aankondigingen, berichten van wedrennen catalogi, schouwburgprogramma's en dergelijke en zijn afkomstig uit Duitschland, België, Frankrijk, Engeland, Zwitserland, Italië, Oostenrijk, Amerika³⁾. Wij staan dus wèl alleen in onze opvatting. Is dat niet reeds op zich zelf een bezwaar in deze materie? Men streeft naar gelijkvormige regeling in de verschillende landen, eigen rechtsopvatting moet ter wille der overeenstemming somtijds worden opgeofferd, is hier nu reden tot handhaving van een afwijkende leer? Ik kom hiermee tot mijn eerste practische bezwaar. Verschillen tusschen de tractaatlanden kunnen altijd moeielijkheden doen geboren worden, zijn deze ook hier niet te vreezen? en zoo al geen moeielijkheden. dan toch zonderlinge, voor ons rechtsbewustzijn moeielijk te aanvaarden gevolgen. Volgens art. 4 van de conventie genieten onderdanen van een tractaatland in een ander eveneens toetreden land dezelfde rechten als onderdanen van het laatste. Dus als hier te lande een Engelsche koerslijst wordt nagedrukt, dan is degeen die dat doet aansprakelijk, maar als omgekeerd een buiten-

¹⁾ Blz. 155.

²⁾ Blz. 170.

³⁾ Merkwaardig is wel, dat zoodra de catalogus meer is dan een catalogus, b.v. notities over de schilders bevat, of een lyst uit zelf gekozen voorbeelden wordt samengesteld, de beslissing anders luidt. Men ziet hier duidelijk de grens.

lander in zijn land zich zoo iets tegenover een Hollander permitteert, moet deze dat aanzien. Een ongelijkheid dus wordt geschapen, waar gelijkheid behoort te worden nagestreefd. Is de zaak dat waard?

Belangrijker vind ik het tweede bezwaar: het voorschrift past niet in het systeem van het ontwerp, zijn toepassing kan tot zonderlinge consequenties leiden. Wat het systeem betreft, op de botsing met de in art. 1 neergelegde fundamenteele gedachte van het ontwerp, wees ik al. Nu een praktische toepassing mijner bewering. Ik doel op art. 14. Dit handelt over nieuwsbladen en tijdschriften. Het erkent onvoorwaardelijk auteursrecht op romans en novellen daarin opgenomen, maakt het echter voor andere artikelen van een uitdrukkelijk voorbehoud afhankelijk. Dergelijk voorbehoud kan niet worden gemaakt voor artikelen, politieke geschilpunten betreffende nieuwstijdingen of gemengde berichten. Deze kunnen, mits met aanhaling van de bron door een ander nieuwsblad worden overgenomen. Met andere woorden op nieuwstijdingen bestaat geen auteursrecht. Wat zal nu de consequentie zijn als art. 9 en art. 14 beide onveranderd wet worden? Feestwijzers zijn nieuwstijdingen of berichten, staan zij dus in een krant dan mag een andere krant ze overnemen, maakt de eerste krant er een afzonderlijk uitgaafje van, dan is overneming verboden. Nadruk van een predikbeurtenlijstje is verboden ook aan een krant, maar als dat lijstje zelf tot een krant wordt, zooals te Amsterdam geschiedt (het Predik-beurtenWac), dan mogen andere kranten het overnemen. Is daarvoor nu redelijkerwijze iets te zeggen? Wijst verder het vrijlaten van overdruk van berichten er niet op dat de enkele mededeeling niet is voorwerp van auteursrecht? Men vergelijkte het nieuwe art. 14 eens met art. 7 der tegenwoordige wet en men zal dadelijk inzien dat waar het thans geldende voorschrift als argument gebruikt kan worden voor de uitlegging, die geschriften *niet* opvat als werk van litterairen of wetenschappelijken aard, het ontworpen artikel met een dergelijke rechtsleer strijdt, art. 7 oud erkent auteursrecht op berichten, art. 14 nieuw sluit het uit.

Eindelijk en dit is het voornaamste: het verderfelijke van het voorschrift voor een goed inzicht in het auteursrecht. Dat dit nog lang niet overal is doorgedrongen bewijst het Voorloopig Verslag van het afdeelingsonderzoek. Telkens stuit men op opmerkingen die van gebrek aan inzicht en verwarring getuigen. In aansluiting aan het voorgaande kan al dadelijk de aanteekening over art. 14 als zoodanig dienst doen. Men vroeg, of er geen termen waren kostbare beursberichten, telegrammen van Reuter en zoo te beschermen en te bepalen dat het niet geoorloofd is dergelijke berichten binnen 24 uur over te nemen. Dezelfde vraag is bij de conferentie te Berlijn gesteld¹⁾, doch daar ontkennend beantwoord,

>) De Beaufort, blz. 386.

omdat men daarmee buiten het gebied van het auteursrecht zou treden. Bij ons scheen men daaraan niet te denken, men oordeelde blijkbaar wèl met auteursrecht te doen te hebben, en toch kan daar geen sprake van zijn, het auteursrecht is het recht van kunstenaars en mannen van wetenschap, niet van nieuwtjesjagers. Ik ontken volstrekt niet, dat in het overnemen van de „dure“ Reutertelegrammen of beursberichten iets bedenkelijks kan steken, ook niet dat er wellicht reden kan zijn den benadeelde een actie te geven, maar de actie zal niet op auteursrecht maar op een verbod van oneerlijke concurrentie moeten steunen. Nu is het waar, dat er wel andere niet zuivere auteursrechtelijke bepalingen in deze wet zijn opgenomen (die over het portret b.v.), ook dat bij onze gebrekkige wetgeving op dit punt. bij het ontbreken van speciale bepalingen over oneerlijke concurrentie en de onmogelijkheid haar naar de tegenwoordige jurisprudentie met het algemeen voorschrift van art. HOI B. W. te treffen, alle reden is de gelegenheid voor een speciale bepaling aan te grijpen, al staat die dan ook niet geheel op zijn plaats, maar dan behoort men zich goed bewust te zijn, dat men geheel iets anders doet dan een auteursrecht op zulke berichten verleenen. En dat is niet een doctrinaire onderscheiding, enkel voor een jurist van belang, ze heeft praktische beteekenis ook. Voor inbreuk op het auteursrecht is voldoende, dat iemand publiceert datgene, waarop een ander recht heeft, bij de oneerlijke concurrentie zullen steeds andere eischen naast dat enkel overnemen moeten worden gesteld, de door de wet te omschrijven omstandigheden zullen de handeling eerst tot delict maken. Het delict kan verder worden gepleegd ook tegen wie niet auteursrecht heeft. Als een provinciaal blad telegrammen overneemt uit *Handelsblad of Rotterdammer*, begaat hij — stel het verbod wordt ingevoerd — de onrechtmatige daad tegen deze, toch hebben die kranten niet het auteursrecht van de hun door Reuter gezonden berichten. Als het bestaat, dan zal het wel Reuter's agentschap zijn dat het 't zijne kan noemen. Uit een verbod van oneerlijke concurrentie is het auteursrecht geworden, maar het heeft een zelfstandige beteekenis verkregen, het is zaak die beteekenis te handhaven.

Een tweede plaats in het Voorloopig Verslag, waar ik de verwarring die ik aanduidde, meen te bemerken, is de behandeling van art. 10. In aansluiting met hetgeen overal geldt, bepaalt dit art. dat geen auteursrecht bestaat op wetten, verordeningen, rechterlijke uitspraken en administratieve beslissingen. De Kamerleden, die hier aan het woord zijn, vinden dit bedenkelijk, men zal, zeggen zij, dan b.v. arresten uit het *Weekblad van het Recht* mogen nadrukken, terwijl dit zich deze tegen betaling heeft verschaft. Maar is nu het *Weekblad van het Recht* de maker der vonnissen, of heeft het van den maker het auteursrecht verkregen als het zich door de griffie een afschrift laat zenden? Mij dunkt deze vraag stellen is haar beantwoorden.

Stel al — wat ik niet geloof¹⁾ — dat hier een bijzondere bescherming noodzakelijk is, dan kan die nimmer in een handhaving van auteursrecht liggen. Ook hier weer de verwarring tusschen wettelijke bescherming van drukkers of uitgevers en handhaving van het recht op geestelijke schepping.

Eindelijk de opmerking bij art. 9 gemaakt, dat het ontwerp een leemte vertoont, in zoover een systeem van stenografie daarin niet bescherming vindt. Een systeem van stenografie kan evenmin als eenig ander systeem van technischen aard, als een wetenschappelijke theorie²⁾ of een wiskundige formule voorwerp van auteursrecht zijn. Het auteursrecht beschermt enkel de uiting van de gedachte in den bepaalden vorm dien de auteur haar gaf, niet zijn inhoud. Waarom voor een stenografisch systeem iets anders zou gelden? Omdat het met geschrift te maken heeft?

Ik geloof dat deze voorbeelden voldoende zijn om aan te toonen dat de grondgedachte in het ontwerp nog niet algemeen is doorgedrongen. Ik zou er nog meerdere bij kunnen voegen, zóó de zonderlinge bewering dat de student, die „dictaat houdt“, op dat dictaat auteursrecht zou bezitten, maar ik meen het hierbij te kunnen laten. De verwarring is bij de gebrekkige auteurswet waarmede wij het tot heden deden, volkomen begrijpelijk. Hoofdzaak is dat het ontwerp zelf haar niet in de hand werkt. Dat het de gedachte handhaaft, die zijn fundament is: kunstenaars en mannen van wetenschap hebben een recht op hun schepping; over hun geestesuiting, in den door hen bepaalden vorm is het hun alleen toegestaan te beschikken. Aan die gedachte wordt te kort gedaan, het juist inzicht wordt bedorven als alles wat geschreven is tot voorwerp van auteursrecht wordt. Reden genoeg, dunkt mij, om afgezien van alle andere bezwaren art. 9 van het ontwerp in overeenstemming met art. 2 der Conventie te redigeeren.

N a s c h r i f t . In de Memorie van Antwoord over het Ontwerp Auteurswet wordt het door ons in no. 2209 (hierboven) bestreden art. 9 en de toekenning van auteursrecht aan bloot feitelijke mede-deelingen verdedigd. Eén argument daarbij aangevoerd wensch ik nog even te bespreken. De Minister vraagt: of men zich wel bewust is van de bijzondere moeielijkheden, die de wetgever den rechter

¹⁾ Ons blad is in deze eenigszins partij. Wij zelf nemen wel, zij bet in de laatste tijden veel minder dan vroeger, rechterlijke uitspraken uit bet W. v. h. R. over, altijd met vermelding van bron. Aan den anderen kant publiceeren wij herhaaldelijk uitspraken, die nog niet elders zijn openbaar gemaakt, waarop wij dus in den gedachtengang van „sommige leden“ auteursrecht zouden hebben, en die anderen niet zouden mogen nadrukken. Het laatste is ons even onverschillig als het eerste ons niet incorrect voorkomt.

-) Vandaar dat het auteursrecht voor de kunst van zooveel meer beteekenis is dan voor de wetenschap. Dit past geheel met bet verschil in doel van beide. Ik hoop daar nog wel eens op terug te komen, maar het is hier niet de plaats het uit te werken.

zou opleggen, indien hij de bescherming der wet ging beperken tot werken van kunstwaarde. Hij wijst er dan op dat kunstwaarde een zaak is van persoonlijke appreciatie, dat werken waaraan eerst alle kunstwaarde werd ontzegd, later als meesterwerken werden geprezen. Er is hier verwarring. Niemand verlangt en nergens eischt de Auteurswet, dat de rechter zou gaan beoordeelen of eenig werk waarde heeft als kunstwerk. Dit kan niet van hem verlangd worden, het zou eenvoudig belachelijk zijn. Maar gelijk gezegd, dat is de kwestie niet, de vraag is of een auteursrecht bestaan zal op geschriften die naar *aard en bedoeling nimmer werken van letterkunde en wetenschap genoemd kunnen worden*. Dàt lijkt mij onwenschelijk en dat bestaat *nergens* in het buitenland. Daar eischt men van den rechter toch ook geen onmogelijkheden of dwaasheden!

II.

Portretten.

Mijn tweede opmerking betreft het recht ten aanzien van het portret, de artt. 18 en 19 van het Ontwerp. Deze luiden:

Art. 18.

Als inbreuk op het auteursrecht op een portret wordt niet beschouwd de verveelvoudiging daarvan door, of ten behoeve van den geportretteerde, of, na diens overlijden zijne nabestaanden, mits de verveelvoudiging door hare grootte of door de werkwijze, volgens welke zij vervaardigd is, een duidelijk verschil vertoont met het oorspronkelijk portret.

Bevat een zelfde afbeelding het portret van twee of meer personen, dan staat die verveelvoudiging aan ieder hunner ten aanzien van andere portretten dan zijn eigen slechts vrij met toestemming van die andere personen of, gedurende tien jaar na hun overlijden, van hunne nabestaanden.

Onder nabestaanden worden verstaan de echtgenoot en de kinderen.

Ten aanzien van het fotografisch portret wordt mede niet als inbreuk op het auteursrecht beschouwd het openbaar maken daarvan in een nieuwsblad of tijdschrift door of met toestemming van ieder persoon in het eerste lid genoemd, mits daarbij de naam des makers, voor zoover deze op of bij het portret is aangeduid, vermeld wordt.

Dit artikel is slechts van toepassing ten aanzien van portretten, welke vervaardigd zijn ingevolge een opdracht, door of van wege de geportretteerde personen, of te hunnen behoeve aan den maker gegeven.

Art. 19.

Tenzij anders is overeengekomen is degene, wien het auteursrecht op een portret toekomt, niet bevoegd dit openbaar te maken zonder toestemming van den geportretteerde of, gedurende tien jaren na diens overlijden, van diens nabestaanden.

Bevat een zelfde afbeelding het portret van twee of meer personen, dan is ten aanzien van de gansche afbeelding de toestemming vereischt van alle geportretteerden of, gedurende tien jaren na hun overlijden, van hunne nabestaanden.

Het derde en het laatste lid van het voorgaande artikel r., van toepassing.

Het recht op het portret geeft eigenaardige moeilijkheden. Het geldt hier de verzoening van de belangen van den maker van het portret, den schilder, beeldhouwer, teekenaar, fotograaf en van den afgebeelden persoon. Eenerzijds staat ook hier het beginsel: het recht op het werk komt aan den schepper, anderzijds zijn er redenen ook hem, wiens beeltenis het betreft, een woordje te laten meespreken.

In verscheidene landen heeft men de oplossing dezer moeilijkheid gezocht door het recht van den een — en wel dat van den maker — geheel aan dat van den ander op te offeren. Zoo doet Engeland door voor het geval van een besteld portret de besteller niet den maker als den „first owner of the copyright" te beschouwen (art. 5 van de Engelsche Copyright act van 1911), Engelsche Koloniën hebben gelijklopende of in hoofdzaak overeenstemmende bepalingen, in de Vereenigde Staten volgt men denzelfden regel¹⁾ en ook in Duitschland was deze vóór de wet van 1907 over „das Urheber Recht an Werken der bildenden Künste und der Photographie" ten aanzien van *fotografische* portretten recht (§ 7 van de Fotografiewet van 1876).

Eenvoudig is deze oplossing zeker, een andere vraag is het echter of zij ook rechtvaardig is. De auteur wordt kalm rechteloos gemaakt. de schilder of lithograaf zal moeten dulden dat zijn werk buiten hem om misschien op de afschuwelijkste wijze — een chromo op een prentbriefkaart! — wordt gereproduceerd, misschien ook, wat al even erg voor hem is, op zulk een wijze dat de reproductie van het origineel moeilijk is te onderscheiden. Een fotograaf zal het moeten aanzien dat een zuinige klant enkel een proef bestelt en de overige exemplaren die hij noodig heeft zelf maakt of door een beunhaas in het vak laat vervaardigen. Het laatste kan men minder erg vinden dan het eerste, gegeven dat ook een fotograaf een auteursrecht moet hebben — en daaraan zijn wij

¹⁾ Zie Richard Rogers Bowker, Copyright its history and its law, biz. 239, en de daar geciteerde rechterlijke beslissingen.

door de internationale regeling gebonden — is het niet te rechtvaardigen.

Het is dus gelukkig dat onze ontwerper dezen weg niet gevolgd heeft. Hoe is *zijn* ontwijking van de moeilijkheden, die hier op zijn weg lagen? Hij laat het auteursrecht bij den maker maar beperkt het belangrijk ten bate van den geportretteerde. Het auteursrecht heeft als elk absoluut recht twee zijden: het geeft bevoegdheid tot zelf handelen ten aanzien van het object en het sluit anderen van inwerking op dat object uit. Naar beide zijden is het recht hier beperkt. Wat de bevoegdheid tot uitsluiting van derden betreft is deze voor het verveelvoudigen — mits onder zekere restricties — aan *alle* makers van portretten ontnomen, voor het openbaar maken aan de makers van fotografische portretten (art. 18). Bij het zelf handelen ten aanzien van het object van het recht maakt art. 19 den houder van het auteursrecht van de toestemming van den afgebeelde afhankelijk. Ik houd deze oplossing voor' een gelukkige, de kunstenaar loopt niet het gevaar van benadeeling dat ik boven aangaf en aan den anderen kant wordt met het belang van den geportretteerde zelf over zijn afbeelding te beschikken en te verhinderen dat deze tegen zijn wil aan de openbaarheid wordt overgegeven, voldoende rekening gehouden. Ook het onderscheid tusschen fotografieën en andere portretten in art. 18 gemaakt, schijnt mij juist. Meent men, dat zoo van het auteursrecht van den fotograaf niet veel overblijft, waar hij noch verveelvoudiging noch openbaarmaking, de twee handelingen waarin het recht zich het sterkst toont, kan tegengaan, dan dient opgemerkt, dat die verveelvoudiging alleen mag geschieden indien ze door grootte of methode van het origineel verschilt, dat de openbaarmaking slechts met vermelding van den naam des makers geoorloofd is. Zegt men — als in het Voorloopig Verslag geschiedde — aan den anderen kant, dat ieder die een fotografisch portret besteld heeft vrij moet zijn te reproduceeren en te publiceeren, dan vergeet men dat men daarmee feitelijk het gerechtvaardigde van een auteursrecht op foto's geheel ontkent en dat het Ontwerp van het bestaan van zulk recht uitgaat en krachtens de conventie moest uitgaan.

Beide bepalingen, zoowel art. 18 als art. 19, beperken dus het auteursrecht ten bate van den afgebeelde, echter niet ten bate van ieder afgebeelde, het portret moet vervaardigd zijn ingevolge een opdracht door of vanwege of ten behoeve van dezen. Het is deze bepaling, die mij tot een woord van critiek aanleiding geeft. Niet wat betreft art. 18, het schijnt mij volkomen rationeel, dat enkel den besteller van een portret, niet iederen afgebeelde bevoegdheid wordt gegeven tot verveelvoudigen en openbaar maken. *Deze* bevoegdheid steunt op de overeenkomst, door de opdracht te aanvaarden staat de auteur reeds van te voren dit recht aan hem met wien hij contracteert af. Maar kan dit zelfde gezegd wor-

den van de bepaling van art.- 19 ? hangt deze met het contract samen en is het juist dit recht enkel te verkenen bij bestelde portretten? Het is niet een recht *uit* het contract dat hier den afgebeelde verleend wordt, dit is duidelijk, niet de besteller maar de geportretteerde heeft het recht en niet hij, die de bestelling aannam, maar ieder die het auteursrecht heeft is er door gebonden. Is er niettemin reden het recht enkel ten aanzien van het bestelde werk te verleenen?

Om deze vraag te beantwoorden, moeten wij eerst zien, hoe het thans staat en hoe het in de toekomst als het Ontwerp wet zal zijn, staan zal met niet bestelde portretten. Een recht op eigen beeltenis, zooals sommige Duitsche schrijvers aannemen, is in onze wet nergens erkend en heeft weinig kans in onze jurisprudentie erkend te worden, nu uit het arrest van den H. R. van 16 December 1910 ¹⁾ valt af te leiden, dat zelfs een subjectief recht op den naam bij dit college geen genade zal vinden, terwijl toch daarvoor de wet eenige aanknooppingspunten geeft en ook overigens de gronden hiervoor aan te voeren sterker zijn dan die voor het recht op eigen beeltenis. Van een algemeene bescherming van de persoonlijkheid tegen krenking, zooals art. 28 Zwitsersch Wetboek kent, wil men ten onzent, terecht of ten onrechte, niet weten. Noemt men een daad onrechtmatig, dan eischt de H. R. dat men óf het wetsvoorschrift aanwijst, dat overtreden is, of het bijzondere subjectief recht, dat geschonden is. Dus het maken van een portret van een ander, buiten diens weten en zelfs tegen zijn wil, is naar ons recht niet onrechtmatig en ook tegen publicatie zal niets te doen zijn — tenzij door den bijzonderen aard of den vorm der publicatie, of wellicht door een bijschrift of hoe dan ook in die handeling een belediging is te vinden. Is dit een gewenschte toestand? De buiten-landsche judicatuur geeft ons een reeks van voorbeelden, die dunkt mij ieder van het tegendeel moeten overtuigen. Ik denk aan het fotografeeren van het Jijk van Bismarck²⁾, aan de Amerikaansche vrouw, wier beeld door een fabrikant op zijn waar werd gedrukt en aan alle hoeken van straten werd aangeplakt³⁾, aan die andere vrouw, die door een fotograaf werd genomen op het oogenblik dat zij zich in zee begaf en haar beeltenis in badcostuum op prentbrief-

¹⁾ W. 9117, W. P.N. R. 2152.

²⁾ Vgl. Reichsgericht 28 Dec. 1899. geciteerd bij Kohier. Das Eigenbild im Recht, blz. 28. Hier was huisvredebreuk, dat zou natuurlyk ook bij ons de daad onrechtmatig maken. Maar stel de daad was door iemand verricht die met toestemming der familie B. in huis was maar zonder toestemming fotografeerde, moet dan de daad geoorloofd heeten?

³⁾ Vgl. Court of appeals of New-York, 27 Juni 1902. bij Kohier t. a. p. blz. •)6. Men bedenke ook dat een toestemming tot publicatie niet toestemming tot publicatie in eiken vorm en op elke wijze insluit. Vgl. het geval van de kortste, die geacht kon worden in een openbaar maken van haar portret toegestemd te hebben maar daarmee niet te hebben goedgekeurd dat dit als reclamemiddel voor een haarmiddel werd gebuikt. Landgericht Berlijn, bij Kohier blz. 38.

kaarten verspreid zag¹⁾ en aan zooveel gevallen meer²⁾). Maar mij dunkt men behoeft nog niet eens tot deze eenigszins sensatio-neele voorbeelden zijn toevlucht te nemen om aan te toonen, dat beperking van de bevoegdheid van onbescheiden fotografen in dezen gewenscht is. Ik kan tenminste volstrekt niet inzien, waarom ieder bekend persoon, ook als hij niet in de uitoefening van eenige publieke functie is, maar zich in den familiekring bevindt, of voor zijn genoegzaam wandelt, rijdt of speelt, moet dulden achtervolgt te worden door nieuwsgierige menschen met kiektoestellen en zich zelf in allerlei houdingen terug moet vinden in geïllustreerde bladen. Ook dergelijke personen komt, dunkt mij, het recht toe zich niet *geheel* aan het publiek te geven. Evenmin begrijp ik, waarom ieder die direct of van ter zijde iets te maken heeft met een gerucht-makend proces, met een ramp of welke aandacht trekkende gebeurtenis dan ook, moet goedvinden om als „voornamete getuige", als „vrouw van het slachtoffer" of met eenige andere fraaie betiteling in een dergelijk blad te prijken. Heeft men er niet tegen dan kan men zijn toestemming geven, maar mij is het niet duidelijk waarom ook zonder die toestemming zulk een publicatie mogelijk moet zijn. In een bevrediging van de nieuwsgierigheid van het publiek naar zulke portretten kan ik een algemeen belang niet zien. Vandaar dan ook dat ik voor de uitzondering die de Deutsche wet op het verbod van publicatie van portretten voor „Bildnisse aus dem Bereiche der Zeitgeschichte" maakt³⁾ weinig voel en mij liever aan het stelsel der Belgische wet⁴⁾ zou willen houden die kort weg voorschrijft: „Ni l'auteur, ni le propriétaire d'un portret a le droit de la reproduire ou de l'exposer publiquement sans l'assentiment de la personne représentée ou celui de ses ayants-droit pendant vingt ans à partir de son décès."

Hetzelfde zou men bij ons bereiken door in het laatste lid van art. 19 alleen naar het derde lid niet naar het laatste van art. 18 te verwijzen. Voor alle zekerheid zou men dan in het eerste lid tusschen „Tenzij" en „anders" kunnen invoegen „uitdrukkelijk of stilzwijgend", dit om te voorkomen dat een model van een schilder zich tegen openbaarmaking zou verzetten, in het zich aanbieden als model zit reeds de toestemming, hier vereischt.

¹⁾ Reichsgericht 29 November 1898. bij Kohier blz. 32. Het Reichsgericht neemt hier belediging aan, ik laat daar of dit juist is. het geval kan zich zeker zóó voordoen dat er geen belediging in zit.

²⁾ Ook de Fransche rechtspraak geeft vele illustraties, daar past men art. 1382 Code (= HOI B. W.) toe.

³⁾ § 22 en § 23 der wet van 1907 boven geciteerd, vooral niet als men deze zoo ruim uitlegt als Kohier. Ook voor de overige uitzonderingen daar gemaakt bestaat m. i. geen grond. Die sub 2 en 3 (Bilder auf denen die Personen nur als Beiwerk en Bilder von Versammlungen. Aufzügen e. d.) zijn onnoodig bij een behoorlijke uitlegging van het begrip portret. Op dienzelfden grond hebben caricaturisten niets te vrezen van het voorschrift als ik bedoel.

⁴⁾ Art. 20 der wet van 22 Maart 1886.

Maar, werpt men mij wellicht tegen, een behoorlijke bescherming tegen indiscretie is door een ruimere redactie van art. HOI B. W. te bereiken, de ergste aantastingen van personen die op deze wijze kunnen geschieden zullen dan reeds door het recht worden achterhaald en hier in de wet op het auteursrecht behoort een bepaling als gij wilt niet thuis, daarmede heeft deze wet niet te maken.

Het eerste argument geef ik toe, maarr ik stel er tegenover, dat wij de nieuwe redactie nog niet hebben en nog zoo spoedig niet zullen hebben, dat in de tweede plaats daarmee wel zij bevredigd zullen worden, die meenen dat het hier een materie geldt, waar wij nog, al tastend, den weg moeten zoeken, niet zij die als ik van oordeel zijn dat hier een vaste regel is te geven. Een ruimere redactie van art. 1401 is gewenscht om den rechter de mogelijkheid te openen allerlei onrecht niet door vaste normen verboden, te treffen, maar waar een scherp omlinjnde norm wel mogelijk is, is deze toch zeker te verkiezen. In de derde plaats bedenke men dat, zelfs als art. 1401 in ruime redactie wet zal zijn, de kans groot is dat men de uitlegging zal hooren: deze materie is speciaal geregeld in de auteurswet, een verder gaande beperking van auteursrechten als daar geregeld, mag uit art. 1401 niet worden afgeleid. Eindelijk — en daarmee kom ik tegelijk op het tweede bezwaar, dat ik mij zelf tegenwierp — door hier de bescherming aan den geportretteerde te geven die ik wensch, zou de wetgever hem tevens een bijzonder middel tot handhaving van zijn recht verleen, dat voor hem uit een eventueel ruim art. 1401 B. W. niet zou voortvloeien. Ik meen het bijzondere beslag van art. 25 van het Ontwerp Auteurswet.

Maar daarvoor is een kleine wijziging in het Ontwerp noodig. Een wijziging trouwens die ook als men art. 19 niet tot niet-bestelde portretten uitbreidt noodzakelijk zal zijn. Thans heeft dit art. zijn sanctie in art. 27: overtreding wordt gestraft met enz. Of deze strafrechtelijke sanctie noodig is, laat ik in het midden, van meer belang acht ik in ieder geval de civielrechtelijke van art. 25. Het moet den afgebeelde mogelijk zijn verdere verspreiding van het tegen zijn wil in omloop gebrachte portret tegen te gaan. Die mogelijkheid heeft hij thans niet, want art. 25 begint: „Het auteursrecht geeft de bevoegdheid . . .” en het gaat hier niet om handhaving van het auteursrecht maar om handhaving van het recht van een ander tegen hem die het auteursrecht heeft. Toevoeging dus van een voorschrift dat „indien in strijd met art. 19 gehandeld is gelijk recht toekomt aan den geportretteerde” is gewenscht.

Door er op te wijzen dat deze toevoeging noodzakelijk is, ook indien men het art. niet in mijn geest verandert, heb ik tevens het bezwaar weerlegd, dat een voorschrift als ik zou begeeren hier niet thuis zou hooren omdat het niet een auteursrecht betreft. Dit geldt evenzeer voor art. 19 zooals het thans luidt, in de beperking van het auteursrecht ligt tevens het verleen van een bevoegdheid aan

de afgebeelde persoon, die hem in onze wetgeving tot nog toe niet is gegeven. Het is echter verstandig om de gelegenheid te gebruiken deze bevoegdheid in de wet vast te leggen.

Maar dit geldt evenzeer voor hem die de opdracht niet gaf. Van welken aard nu die bevoegdheid is, hoe men haar juridisch moet systematiseeren, kan den wetgever onverschillig zijn. Ik liet daarom opzettelijk al wat daarmee samenhangt ter zijde. Niet om een juridisch betoog over de interessante rechtsverhoudingen die ik bedoelde, was het mij te doen, enkel om den Minister een geringe wijziging in zijn overigens ook m. i. prijzenswaardige voorschriften in overweging te geven. Ik hoop dat deze alsnog zal worden aangebracht.

III. *Overdracht van het recht.*

Met de exploitatie van het auteursrecht, met de verhouding van schrijver en uitgever, schilder en kunstkooper, in één woord met de commercieele betrekkingen, waarin een auteur komt te staan, die van zijn werk voordeel wil trekken, bemoeit het ontwerp zich niet. Terecht, evenmin als in een regeling van den inhoud van den grondeigendom bepalingen over handel in huizen thuis zouden be-hooren, passen voorschriften over de verhouding van auteurs en uitgever in dit ontwerp. Toch is er één bepaling, die ofschoon zeker wèl op haar plaats, aan dit onderwerp raakt. Ik bedoel art. 2 „dat het recht voor geheele of gedeeltelijke overdracht vatbaar verklaart". De geheele overdracht is aan een vorm gebonden, een vorm die in het oorspronkelijk en het bij de Memorie van Antwoord verschenen gewijzigd Ontwerp verschillend is aangeduid. „De overdracht van het auteursrecht in zijn geheel kan niet anders geschieden dan bij geschrifte", heet het in het eerste....., dan door middel van een authentieke of onderhandsche akte", zegt het tweede.

Vanwaar dit verschil? De critiek op het oorspronkelijk Ontwerp leert het, zoowel in de Kamer blijkens het voorloopig Verslag, als daar buiten werd tegen de ontworpen bepaling bezwaar gemaakt, men meende dat een te gemakkelijke overdracht gevaarlijk kon zijn voor jonge auteurs, die er licht toe gebracht zouden worden in een overdracht van geheel hun recht toe te stemmen, zonder zichzelf bewust te zijn van wat zij eigenlijk deden. Aan die bezwaren wilde de regeering tegemoet komen.

Is haar dit gelukt? Om dit uit te maken moeten wij de verandering even nader beschouwen. Zij komt hierop neer, dat het woord „geschriften" vervangen is door „akten". Nu is de tegenstelling tusschen deze beide begrippen in onze wets-en rechtstaal alles behalve scherp¹⁾, nu eens wordt akte met geschrift door elkaar

¹⁾ Zie Asser—Anema, blz. 88.

gebruikt, dan weer dient dit woord om een bijzonder soort geschriften aan te duiden, die óf zich onderscheiden door dat zij zijn opgemaakt met het doel om tot bewijs te dienen, of hun eigenaardig kenmerk vinden in de omstandigheid, dat zij een rechtshandeling inhouden. De eerste beteekenis van het woord zal hier juist doordat het opzettelijk in plaats van geschriften is gesteld wel uitgesloten zijn. Houden wij ons aan de beide laatste. Vergelijkt men nu het voorbeeld dat algemeen gegeven werd van de bedenkingen waartoe het oorspronkelijk Ontwerp aanleiding gaf, dan blijkt, dat het daarin gelegen bezwaar geenszins is ondervangen. Men voerde aan dat volgens het Ontwerp „een eenvoudige kwitantie reeds voldoende zou zijn voor de overdracht". De Regeering bestrijdt dit, omdat een kwitantie alleen een bewijs van betaling zou zijn „zonder zich uit te spreken over de wijze, waarop het auteursrecht op den verkrijger is overgegaan"¹⁾. Maar als de kwitantie nu luidt: „ontvangen van X y gulden voor het bij deze aan hem overgedragen auteursrecht van enz.", is dat dan niet een geschrift, en is het ook niet een „akte" — hoe men dat begrip overigens mag opvatten, — waarbij het recht is overgedragen?

Het bezwaar, dat de overdracht bij een „eenvoudige" kwitantie zou geschieden is dus niet weggenomen. Laat ik er dadelijk bij voegen, dat ik niet zie, hoe het wèl ondervangen zou kunnen worden, ja eigenlijk niet begrijp, waarom hier een bezwaar zou zijn, waarom iemand, die zulk een verklaring heeft geteekend, achteraf nog moet kunnen zeggen, eigenlijk zijn recht niet te hebben afgestaan. Ik houd het voorbeeld voor minder gelukkig gekozen of minder gelukkig geformuleerd en geloof dat het bezwaar, dat ook ik erken, de mogelijkheid dat een onervaren auteur te licht tot een handeling zal overgaan, waardoor hij later zal blijken zijn auteursrecht kwijt te zijn, toch eigenlijk ergens anders zit. Niet om den aard van het geschrift gaat het, maar om de uitlegging van den inhoud, wat men voorkomen wil is dat te licht uit eenige handeling een volledige afstand van recht zal worden *afgeleid*.

Laat ik dit even toelichten, de conclusie wat den wetgever te doen staat, is dan gemakkelijk te trekken.

Het Ontwerp stelt tegenover elkaar geheele en gedeeltelijke overdracht van het recht. Slechts de eerste wil de ontwerper bemoeie-lijken, de tweede laat het vrij. Tot goed begrip van het voorschrift moet dus de portee van deze tegenstelling worden ingezien. Men zou de opmerking kunnen maken, dat geheele overdracht van het recht feitelijk niet mogelijk is, omdat er bevoegdheden aan verbonden zijn van zoo persoonlijke aard, dat zij niet voor overdracht vatbaar zijn. Art. 23 van het Ontwerp bepaalt dit uitdrukkelijk voor het recht zich tegen wijzigingen in het werk te verzetten. Nu kan men met Kohier") deze bevoegdheden als bijzondere „personen-

¹⁾ Memorie van Antwoord op art. 2.

-) Vgl. Urbebeirecht und Schriftwerken, blz. 14 vlg.

rechtelijke" van het recht op het immaterieele goed, het eigenlijk auteursrecht afscheiden. Geheele overdracht van het recht omvat dan alle rechten met uitzondering van de niet overdraagbare. Wat is daartegenover gedeeltelijke overdracht? Het Ontwerp meent daarmee de overdracht van sommige bevoegdheden uit het auteursrecht met behoud der andere, zoo b.v. overdracht van het recht om het werk uit te geven in de taal waarin het geschreven is met voorbehoud van het recht van vertaling, overdracht van het recht een tooneelstuk uit te geven met behoud van het opvoeringsrecht en zoo meer. Deze overdracht laat het Ontwerp vrij, een mondelinge verklaring is voldoende, de rechter mag tot het bestaan daarvan kunnen besluiten uit concludente handelingen. Slechts indien de som dezer bevoegdheden aan een ander is afgestaan is een geschrift of akte noodzakelijk.

Wat is nu het bezwaar der practijk, de moeielijkheid waarvoor men vrees? M. i. is deze van tweeledigen aard. Het gebeurt voor-*eerst* dikwijls, dat als geheele overdracht wordt geduid, wat althans van de zijde van den auteur als gedeeltelijke overdracht is bedoeld en het komt in de *tweede plaats* voor, dat een overdracht wordt aangenomen te bestaan, waar alweer de auteur geenszins beoogde eenig recht prijs te geven, maar enkel om ten aanzien van dat recht zekere bevoegdheden aan een ander toe te kennen. Voor uitleggingen in dezen geest, zoowel hier te lande als elders voorgekomen vreezen de kunstenaars. Een voorbeeld. Een uitgever laat een auteur een akte teekenen, waarbij hij zijn auteursrecht op het uit te geven boek aan hem overdraagt. De schrijver bedoelt het recht het boek uit te geven, denkt wellicht niet aan vertalingen, toch ontstaat later kwestie van een vertaling, de schrijver wil daarin wat mee te zeggen hebben, wil honorarium bedingen en — het blijkt dat hij *al* zijn rechten heeft prijsgegeven. De niet ondubbelzinnige term auteursrecht heeft hem misleid. Gevaarlijker nog is het, indien de rechter uit concludente handelingen dergelijk gevolg afleidt, door uitlegging eener overeenkomst, van een geschrift tot de conclusie van een niet met zooveel woorden uitgesproken overdracht komt. Hier hoort dunkt mij ook het geval van de kwitantie thuis. Ik meen dat de letterkundigen die het bezwaar aanvoerden niet aan het geval dachten dat de kwitantie een uitdrukkelijke verklaring van overdracht inhield, maar aan dat, waar uit een kwitantie voor ontvangen honorarium een overdracht van auteursrecht werd afgeleid. De kans dat onze rechter dat doen zou, is niet gering, velen — men zie b.v. de beschouwingen van Mr. B. M. de Vos in het Rechtsgeleerd Magazijn van 1908 — achten de overdracht een natuurlijk element van het uitgaafcontract, zullen dus allicht geneigd zijn, ook al is er niets uitdrukkelijk bepaald, zulk een overgang aan te nemen. En daartegen bestaat een bezwaar bij de schrijvers. Laat een auteur — is hun wensch — niet zijn recht verliezen tenzij vaststaat dat hij de strekking van zijn handeling

heeft ingezien. Immers een contract van uitgaaf is ook zonder dat zeer goed mogelijk, wèl zal, als niets bijzonders is afgesproken, geacht kunnen worden daarin opgesloten te zijn, dat de auteur zijn eigen recht beperkt, niet vrijelijk meer kan publiceeren, ook dat hij tegenover den uitgever verplicht is het recht bij inbreuk tegen derden te handhaven¹⁾, maar tot stilzwijgende overdracht mag niet te licht worden geconcludeerd. En eveneens mag, staat eenmaal een overdracht vast, niet te snel worden aangenomen dat de overdracht het geheele recht, niet enkel een bijzondere bevoegdheid omvat.

Niet alleen voor het boek, ook voor het werk van beeldende kunst geldt dit. Merkwaaardig is in dit opzicht de ontwikkeling in rechtspraak en wetgeving te vinden ten aanzien der vraag of overdracht van den eigendom van het kunstwerk overdracht van het auteursrecht insluit. Vroeger werd deze vrij algemeen bevestigend, thans meest ontkennend beantwoord²⁾, § 10 van de Deutsche wet (bil-dende Künste) van 1907 sanctionneert laatstgenoemde opvatting uitdrukkelijk. Nu is niet te vreezen, dat onze rechter — is het Ontwerp wet — hier anders over denken zal, er zijn bepalingen genoeg in het Ontwerp die de tegenstelling van eigenaar en gerechtigde tot het auteursrecht op een kunstwerk uitdrukkelijk doen uitkomen (artt. 21 en 23). Maar overigens ben ik nog niet zoo zeker dat hij niet te snel tot een overdracht, zij het dan misschien een gedeeltelijke, zal concludeeren. Het is nog niet zoo lang geleden dat bij het bekende proces van den heer Heijermans over de Brand in de Jonge Jan de rechter uitmaakte, dat de auteur door een ander de uitsluitende bevoegdheid te geven tot opvoering van zijn werk, het recht had verloren te klagen over inbreuk door derden, die het stuk ten tooneele brachten, zulks hoewel bij de overeenkomst voor de opvoering uitdrukkelijk was bedongen dat het auteursrecht bij den schrijver zou blijven³⁾. De rechter ontkende dus blijkbaar de mogelijkheid dat de schrijver van een tooneelstuk een ander de bevoegdheid, de uitsluitende bevoegdheid, verleent om dit op te voeren en toch het auteursrecht behoudt. Dat hij bij zulk een opvatting al heel licht de overdracht uit een overeenkomst tusschen auteur en exploitant zal afleiden, valt niet te betwisten.

Aldus: het bezwaar der kunstenaars gaat tegen een eventueele uitlegging hunner handelingen. Moet nu de wetgever de kunste-

¹⁾ Van het verkenen van een bijzonder recht van eigen natuur als de Deutsche wet kent — het Verlagsrecht — kan bij ons bij het ontbreken van eenige wettelijke bepaling moeilijk sprake zijn. Zie de Deutsche wet van 1901. Ook elders komt men terug van de opvatting: afstand van uitgaaf sluit overdracht van auteursrecht in. Vgl. voor de Ver. St. van Amerika de uitspraak geciteerd bij Bowker blz. 447: een contract dat uitgever „the whole and exclusive right of publication” geeft is een contract waaruit verbintenissen ontstaan, niet een overdracht van auteursrecht.

²⁾ Vgl. Kohier. Kunstwerkrecht, blz. 86.

³⁾ Ik ontleen deze feiten aan de Vos t. a. p. 'ilz. 417.

naars hierin tegemoet komen en helpt hij hen door van „akten" in plaats van „geschriften" te spreken? Wat de eerste vraag betreft, de Regeering verklaart „dat het niet aangaat afzonderlijke wettelijke bepalingen betreffende de uitlegging eener overeenkomst ten voordeele der kunstenaars vast te stellen"¹⁾, zij vergeet dat die regelen van uitlegging niet anders zijn dan regelen van vaststelling van een rechtsgevolg en dat er alle reden is den kunstenaar als de meestal commercieel-zwakke te beschermen. Trouwens de bepaling kan zoo geredigeerd worden, dat er voor de andere partij niets nadeeligs in kan liggen, dezen enkel maar niet kan profiteeren van de onervarenheid van zijn mede-contractant. Daartoe dient toch ook het vereischte der „akte".

Bereikt men daar iets mee? Het verschil tusschen akten en geschriften is van heel weinig belang, het kan hoogstens dienen om een overdracht ter loops in een brief gedaan uit te sluiten. Op zich zelf kan de eisch, dat de overdracht *moet geschieden* bij akte misschien van nut zijn om overdrachten die bij het stuk niet uitdrukkelijk geschied zijn, maar enkel er uit worden afgeleid, onmogelijk te maken. Beter echter zou dat bereikt worden, indien werd verlangd, dat de akte uitdrukkelijk tot dat doel is opgemaakt.

Het ergst is maar, dat het bezwaar van een te ruime uitlegging vooral bij gedeeltelijke overdracht in zijn vollen omvang blijft bestaan. En practisch is dat het belangrijkst.

Wat moet de wetgever dan doen? Een regeling der verhouding tusschen auteur en exploitant in haar geheel zou hier niet op haar plaats zijn. Moet hij dan § 14 der Duitsche wet navolgen die bepaalde bevoegdheden opsomt die de auteur bij overdracht blijven als niet uitdrukkelijk het tegendeel is bedongen? De Memorie van Antwoord merkt niet ten onrechte op, dat dergelijke opsomming allicht onvolledig blijft en dan meer bezwaar dan voordeel geeft. Mijns inziens zou het het beste zijn, indien bepaald werd dat een overdracht van auteursrecht niet meer bevat dan de bevoegdheden die uitdrukkelijk zijn vermeld of wier overgang voor een richtige uitvoering van de overeenkomst op grond waarvan wordt overgedragen noodzakelijk is.

Aan de boven geschetste bezwaren kwam men dan zeker tegemoet. Een auteur zou geen gevaar loopen bevoegdheden te verliezen zonder dat hij zich dit was bewust. Bedoelt hij slechts gedeeltelijke afstand van zijn recht, dan is er geen kans dat hem later een volledige afstand wordt in de schoenen geschoven. Bedoelt hij in het geheel geen afstand, dan blijft — dat is niet te ontkennen — de kans, dat de rechter die toch aanneemt omdat hij die voor de richtige uitvoering der overeenkomst noodzakelijk acht. In zoover blijft men *altijd* van den rechter afhankelijk. Maar dat zal toch nooit meer zijn dan een gedeeltelijke overdracht. En het artikel is zeker

) Memorie van Antwoord blz. 22.

een fingerwijzing ook daarmee niet te haastig te zijn.

Ik zou dus het hierop betrekking hebbende deel van art. 2 aldus willen lezen:

Overdracht van het auteursrecht in zijn geheel kan niet anders geschieden dan bij tot dat doel opgemaakte authentieke of onder-handsche akte.

Geheele of gedeeltelijke overdracht van het auteursrecht omvat niet meer dan die bevoegdheden, die uitdrukkelijk zijn vermeld of wier overgang voor een richtige uitvoering van de overeenkomst op grond waarvan wordt overgedragen, noodzakelijk is.

Hiermee ben ik voor ditmaal aan het eind gekomen mijner beschouwingen. Wellicht zet ik ze een andere keer voort.